

Problematika sistemului de consultanță agricolă din România - perspectiva fermierilor și a altor actori relevanți -

Raport de cercetare

Autori:

**Alexandra Popa
Oana Ganea**

Despre proiect

Această cercetare se derulează în cadrul unui proiect implementat de Fundația Civitas pentru Societatea Civilă Cluj și Centrul Român de Politici Europene, care urmărește să:

- evalueze statu-quo-ul actual cu privire la sistemul de consultanță agricolă din România;
- evalueze nevoile fermierilor în acest domeniu;
- analizeze alte abordări naționale de succes cu privire la infrastructura instituțională în domeniul consultanței agricole.

Obiectivul principal al proiectului este de a propune un model de consultanță privată în domeniul agricol care să faciliteze accesul mai multor fermieri mici și mijlocii din România la cunoaștere relevantă în agricultură.

Metodologie

- Cercetarea de față s-a desfășurat în perioada aprilie – iulie 2022 și a avut ca prim obiectiv înțelegerea opiniilor fermierilor în ceea ce privește consultanța agricolă, categorie care cuprinde servicii de tipul consilierii sau formării profesionale în agricultură. De asemenea, am dorit să înțelegem și opiniile actorilor care sunt implicați direct în sistemul de cunoaștere și inovație în agricultură, cum ar fi reprezentanții direcțiilor agricole județene, ai institutelor de cercetare și ai universităților agricole.
- Cercetarea cantitativă a combinat două metode de colectare a datelor: chestionar online autoadministrat și un chestionar aplicat de un operator prin telefon. Invitația de a participa la sondaj a fost transmisă câtorva sute de fermieri din toată țara. Au răspuns invitației de a participa 42 de fermieri. Ulterior, un operator de interviu a administrat prin telefon 278 de chestionare. În total, au răspuns întrebărilor noastre 310 fermieri din toate domeniile agricole.
- Cercetarea cantitativă a fost completată de o cercetare calitativă: am interviuat 20 de fermieri, 10 experți relevanți pentru această tematică (consultanți privați, ONG-uri), reprezentanți ai 10 direcții agricole județene, am organizat mese rotunde și dezbateri cu reprezentanți ai 4 universități agricole, 2 licee agricole și 4 institute de cercetare dezvoltare în domeniul agricol din țară. De asemenea, am organizat 3 focus-grupuri cu fermieri din zonele Nord-Est, Muntenia și Centru, în urma cărora am putut rafina și înțelege mai bine răspunsurile din cercetarea cantitativă.

Date despre respondenți (cercetarea calitativă)

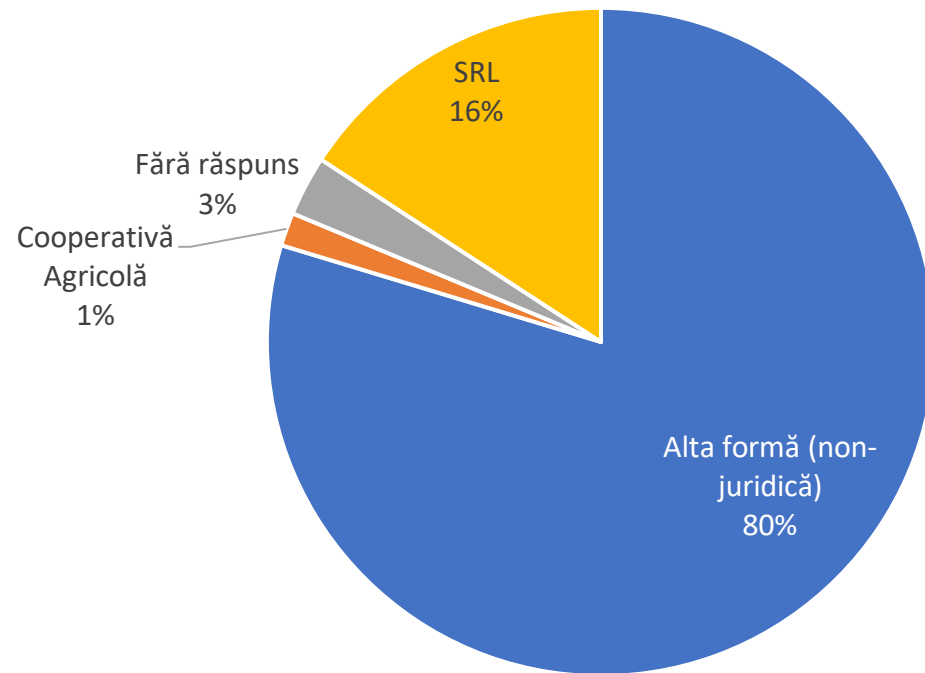
Intervievați și mese rotunde	Număr interviuri
Fermieri	20
Experți	10
Reprezentanți ai Direcțiilor Agricole Județene	10
Reprezentanți ai mediului educațional - de cercetare agricolă (universități, licee, institute de cercetare-dezvoltare)	10
Total	50

Focus-grupuri fermieri	Număr focus-grupuri
Regiunea Nord-Vest	1
Regiunea Nord-Est	1
Regiunea Muntenia	1
Total	3

Date despre respondenți (cercetarea cantitativă)

Care este forma de organizare?

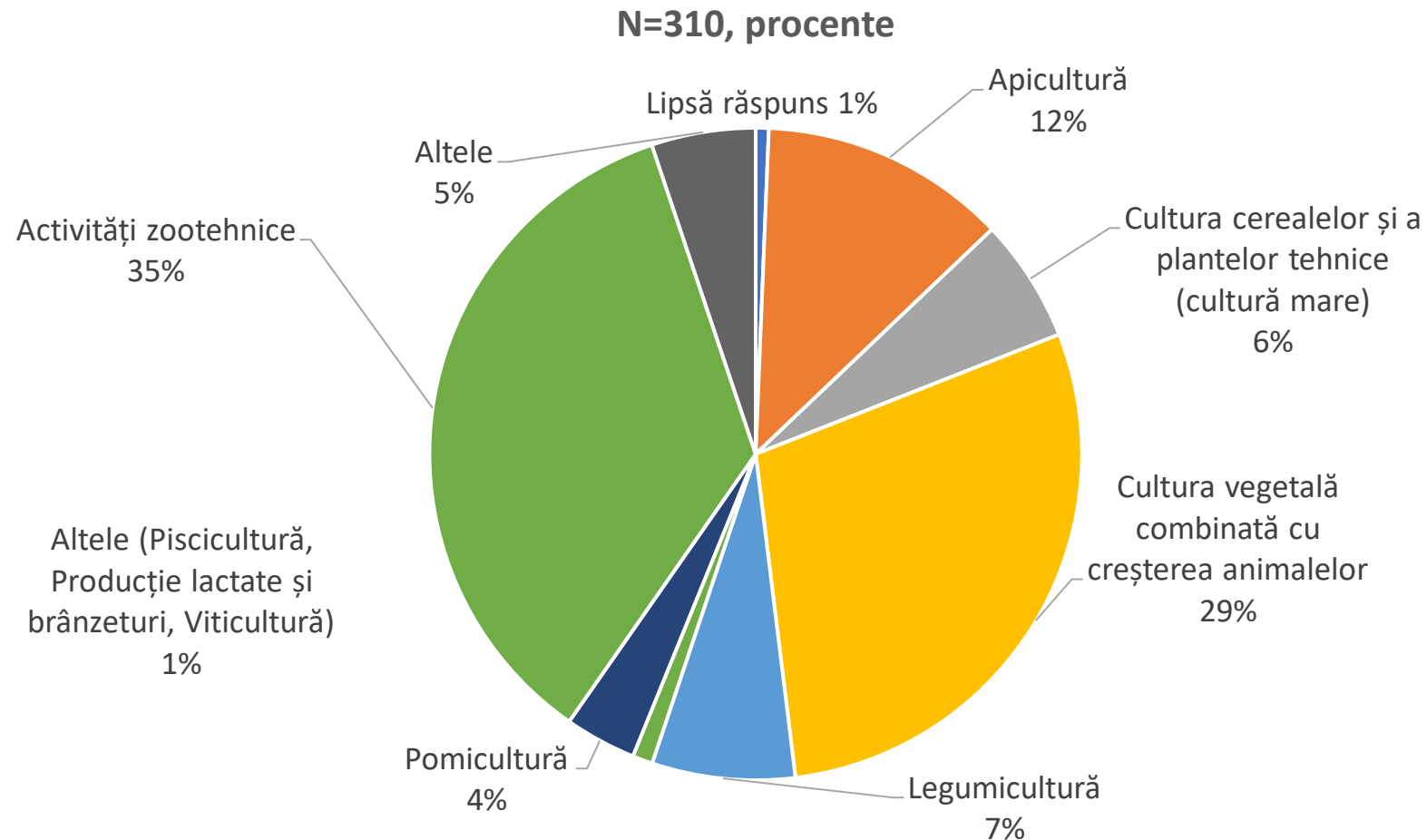
Forma de organizare, N=310, procente

Cei mai mulți dintre respondenți sunt producători agricoli organizați într-o formă non-juridică. 16% dintre respondenți sunt SRL-uri și cooperative agricole (49 de SRL-uri și 5 cooperative agricole, din totalul de 54 de persoane juridice).

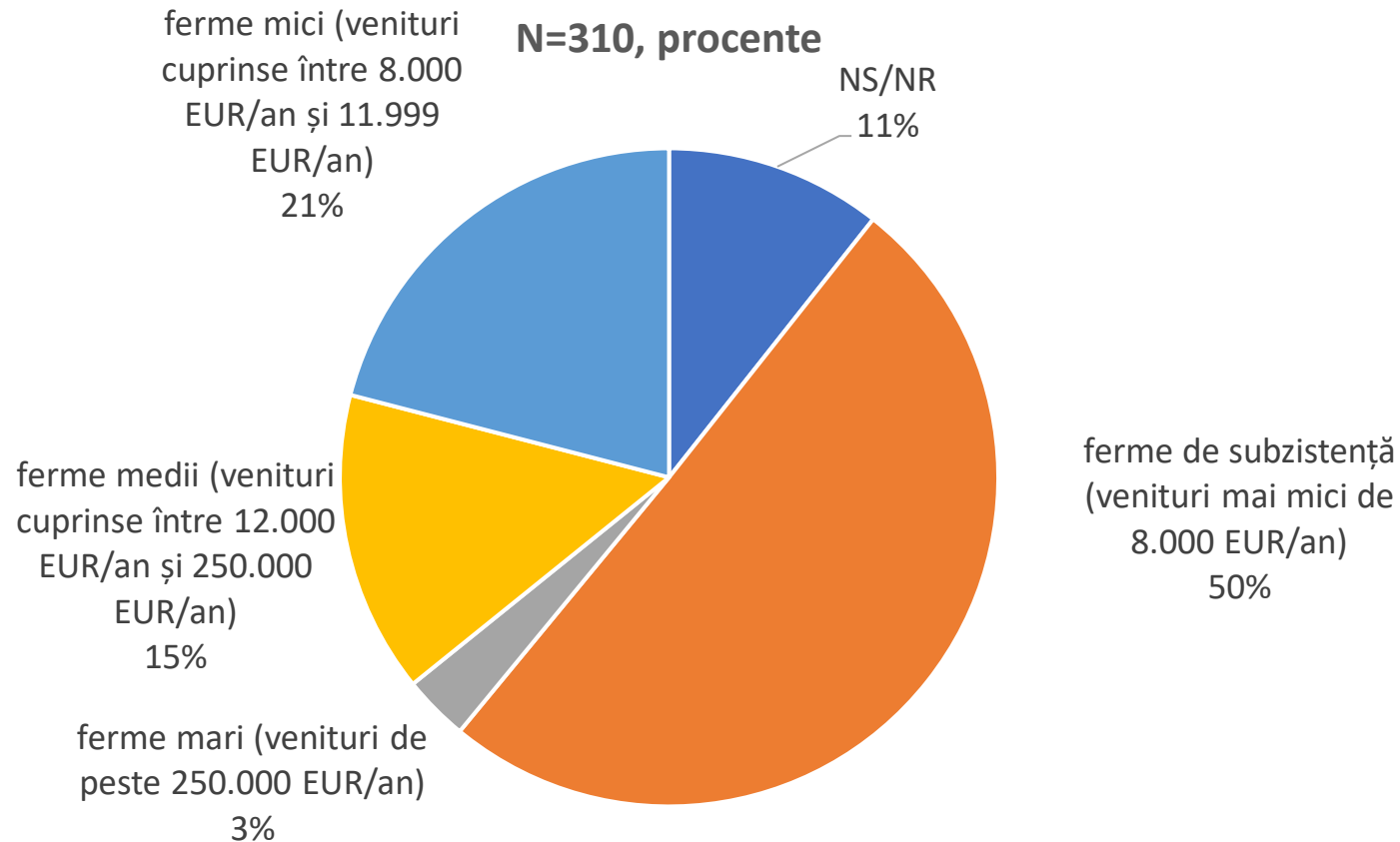
Date despre respondenți (cercetarea cantitativă)

În ce domeniu agricol activați?

Date despre respondenți (cercetarea cantitativă)

Cum definiți ferma dumneavoastră?

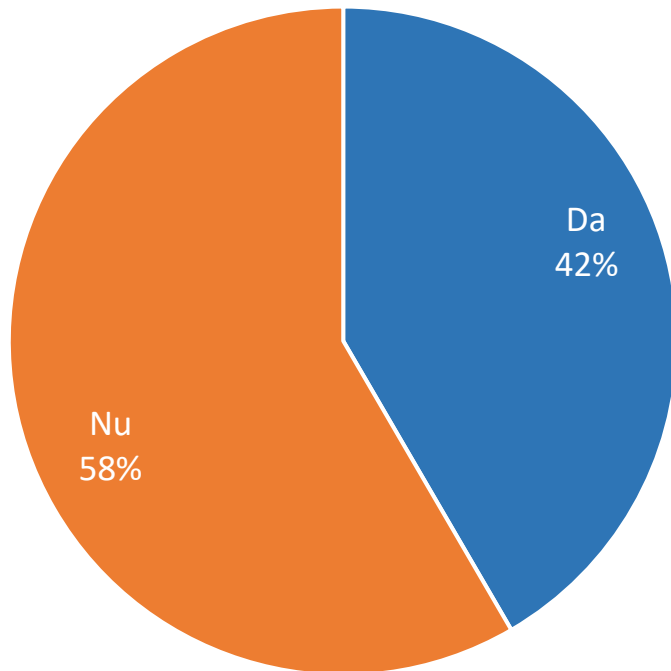
I. Perspectiva fermierilor

- cercetare cantitativă și calitativă -

Nevoia de consultanță (I)

Dumneavoastră aveți nevoie de sfaturi/ informații/ idei/ consultanță pentru dezvoltarea fermei dvs.?

N=310, procente

Doar mai puțin de jumătate din respondenți spun că au nevoie de sfaturi/ informații/ idei/ consultanță în agricultură.

Fermele comerciale, cu personalitate juridică, spun în mai mare măsură că au nevoie de sfaturi decât alte forme de organizare (PFA, Asociații familiale, etc), motivul principal fiind, cel mai probabil, o mai bună conștientizare de către acestea a nevoii de dezvoltare, care este indisolubil legată de accesul la informație și know-how.

Fermierii care au ferme de subzistență spun în proporție de 70% că nu au nevoie de sprijin din categoria consultanței agricole. Sunt cei care nu doresc neapărat să se dezvolte și nu au încredere în sfaturi din exterior.

Nevoia de consultanță (II)

- Din informațiile colectate în cercetarea calitativă, fermierii intervievați care au spus că au nevoie de consultanță sunt cei care își doresc să își dezvolte ferma.
- Cei mai mulți sunt ori fermieri tineri care preiau afacerea de la părinți, ori fermieri care au înțeles că fără sprijin informațional din exterior este foarte dificil să construiască afaceri competitive în agricultură. Chiar și cei care au în interiorul firmei persoane care sunt specializate în anumite domenii, apelează la instruiri sau alte tipuri de consultanță atunci când au nevoie de informații noi.
- Mulți dintre fermierii tineri au spus că a fost foarte dificil să își convingă părinții că este nevoie de informații și tehnologii noi și au reușit să îi convingă abia după ce s-a văzut o schimbare clară în interiorul fermei.

Citate relevante

„A fost nevoie de 2-3 ani ca părinții mei să înțeleagă că e bine ce facem. Fermierii ajung la o autosuficiență care le este nocivă.” (fermier)

„Până acum nu am apelat, dar ca să mergem mai departe, să ne dezvoltăm o linie de producție, am realizat că trebuie să ajungem la consultanți.” (fermier)

„Toți fermierii au nevoie de consultanță, dar nu vor să accepte asta.” (fermier)

„Mulți fermieri nu au o viziune pentru dezvoltarea lor, de aceea nu conștientizează că au nevoie de consultanță.” (fermier)

Nevoia de consultanță (III)

- Cei care nu doresc consultanță sunt cei care nu au încredere în sfaturile altor persoane și se bazează pe experiența proprie. O parte din fermierii intervievați au avut experiențe negative cu firme de consultanță în scrierea de proiecte.
- Între cei care spun că nu au nevoie de consultanță se numără și fermierii care nu doresc schimbare în fermă, nu își doresc să o dezvolte.

Citate relevante

„În domeniul meu știu ce e de făcut. Până acum nu am apelat. Ce să mă consulte pe mine, că știu din tată în fiu. Să vină cineva din exterior să mă învețe cum să pun ardeiul în pământ?” (fermier)

„Dacă am fi primit mai mult ajutor, vindeam mai mult în mod sigur.” (fermier)

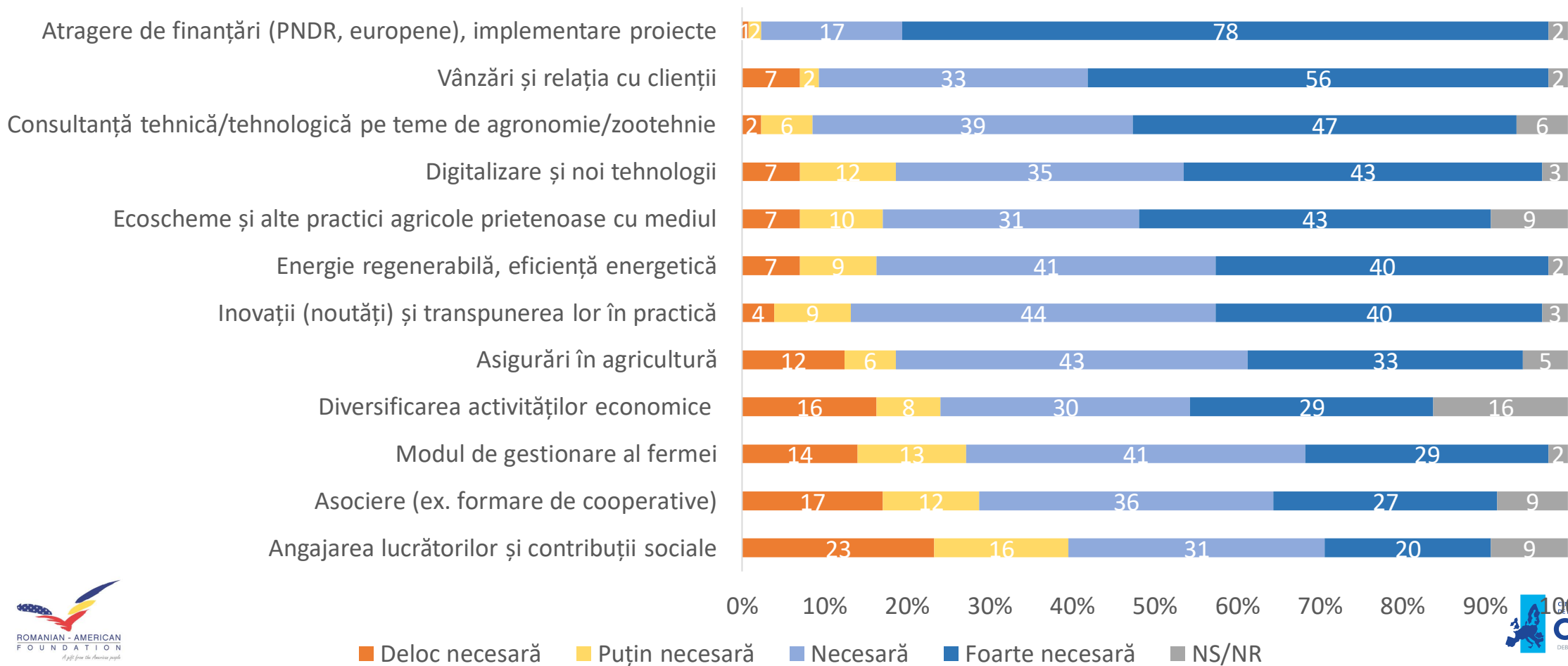
„Cred că am fost destul de progresiști. Dacă mă uit la alți colegi care nu au avut aceeași pregătire sau parte de consultanță, se vede diferența. Probabil că am fost cu doi pași în fața lor ca dezvoltare sau dotare fermă.” (fermier, membru cooperativă agricolă)

„Nu sunt împotriva consultanței, dar e mai greu. E foarte greu să îmi câștige un consultant încrederea, dacă nu poate oferi puterea exemplului.” (fermier)

Domenii în care este nevoie de consultanță (I)

Cât de necesare vă sunt sfaturile/ consultanța în următoarele domenii?

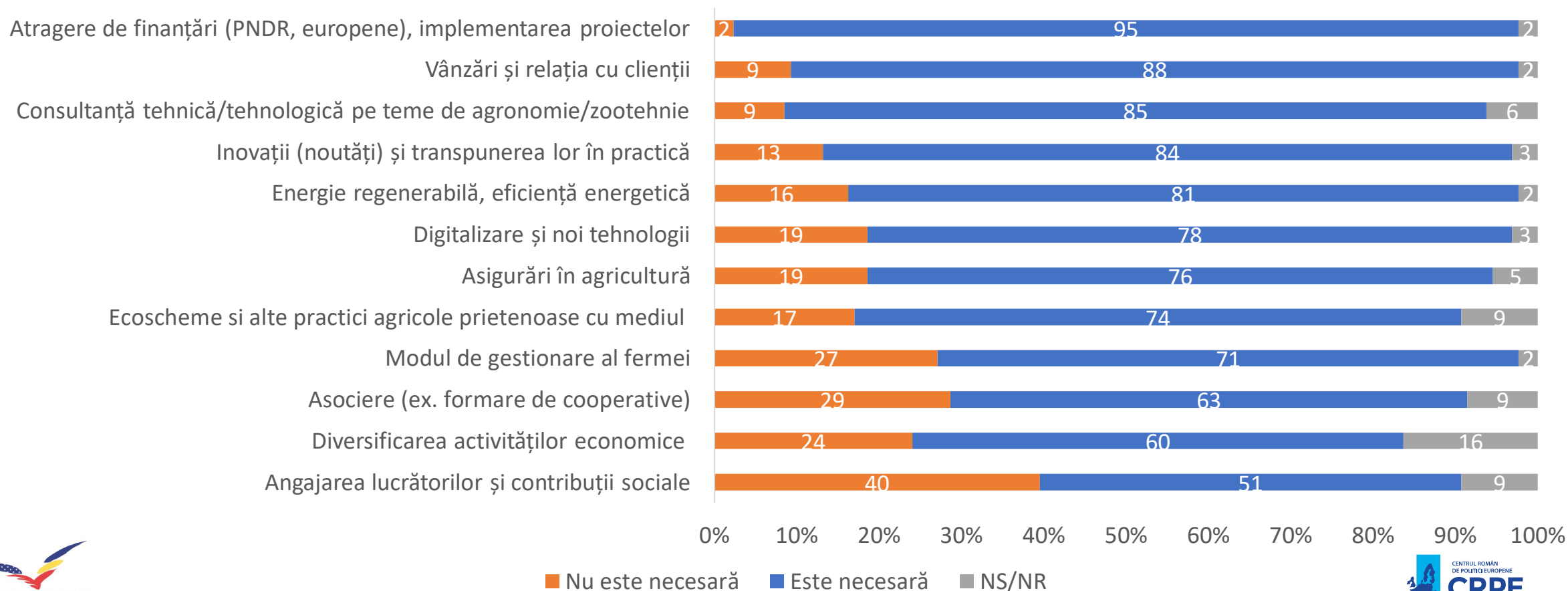
N=129, procente

Domenii în care este nevoie de consultanță (II)

Cât de necesare vă sunt sfaturile/ consultața în următoarele domenii?

N=129, procente

Domenii în care este nevoie de consultanță

Din datele cantitative, domeniile în care fermierii au nevoie cel mai mult de consultanță sunt atragerea de finanțări/ fonduri europene, urmată de vânzări și relația cu clienții, iar pe locurile trei și patru se situează consultanța tehnică/ tehnologică pe teme de agronomie/ zootehnie și implementarea de inovații.

Un subiect care apare recurent în interviurile calitative și în focus-grupuri este legat de directivele și legislația europeană. Mulți fermieri nu sunt pregătiți să îndeplinească noile norme, iar trecerea la noi proceduri va avea un impact negativ asupra muncii lor pentru că sunt nepregătiți. Din punctul acestora de vedere, nevoia de consultanță în acest domeniu este foarte mare, iar fermierii nu înțeleg încă această nevoie pentru că nu sunt informați despre viitoarele schimbări.

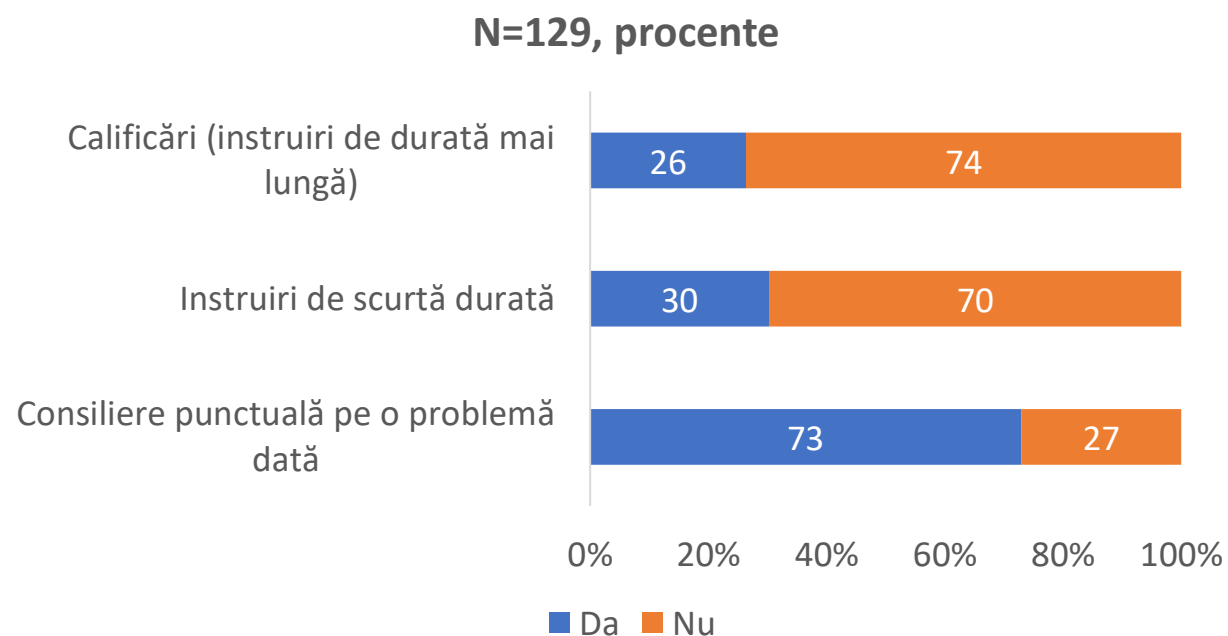
Citate relevante

„Green Deal spune că minim 25% din agricultură trebuie să fie ecologică. Cum să le explic eu asta fermierilor că trebuie să-și treacă măcar 10% din suprafață în ecologic? Oamenii trebuie să fie informați de aceste ținte.” (fermier și reprezentant asociație agricultură biologică)

„Este nevoie de consultanță. Agricultura este un domeniu extrem de dinamic în privința tehnologiei și legislației. Și devine un domeniu foarte <<cool>> pentru tineri.” (fermier)

Tipuri de servicii necesare în consultanță

Când aveți nevoie de sfaturi/ consultanță, de ce tip de servicii aveți nevoie?

Aproape trei sferturi dintre cei care au nevoie de consultanță agricolă au spus că au nevoie de consiliere punctuală pe o problemă dată.

Doar puțin mai mult de un sfert spun că ar avea nevoie de instruiri de scurtă durată (30%) sau de cele de lungă durată (26%).

Citat relevant

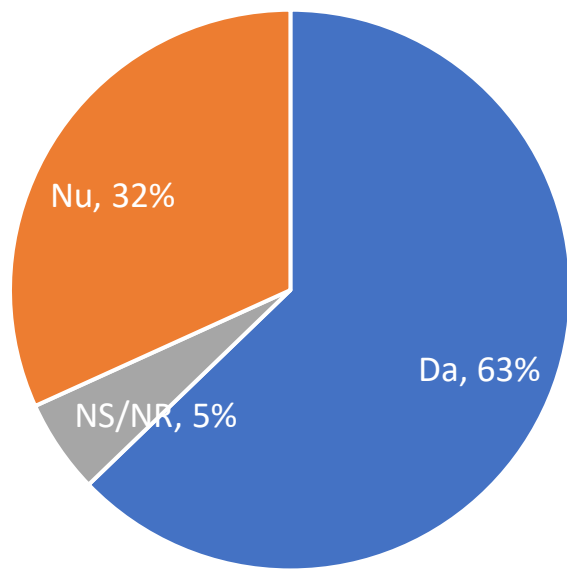
"Tehnologiile viitoare vor impune instruiri/ cursuri de perfecționare continuă, acreditate cu punctaj (credite). Fără aceste credite nu vom putea performa." (fermier)

Experiențe trecute legate de consultanță

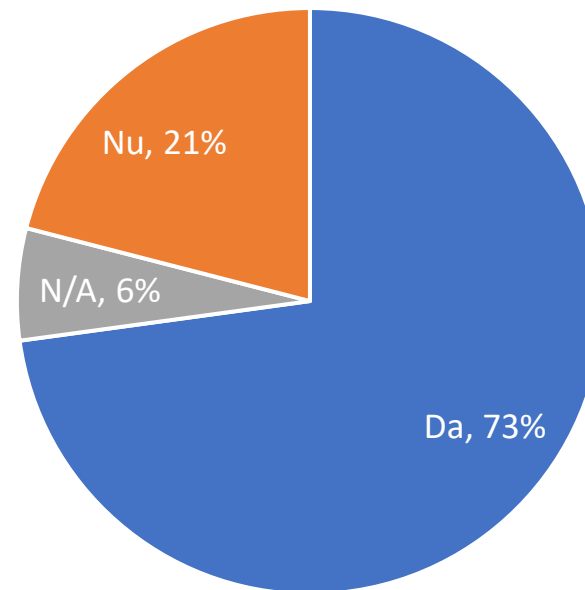
Ați avut nevoie de sfaturi/ consultanță în trecut?

Când ați avut nevoie de sfaturi/ consultanță, ați obținut-o?

N=129, procente
Nevoia de consultanță în trecut

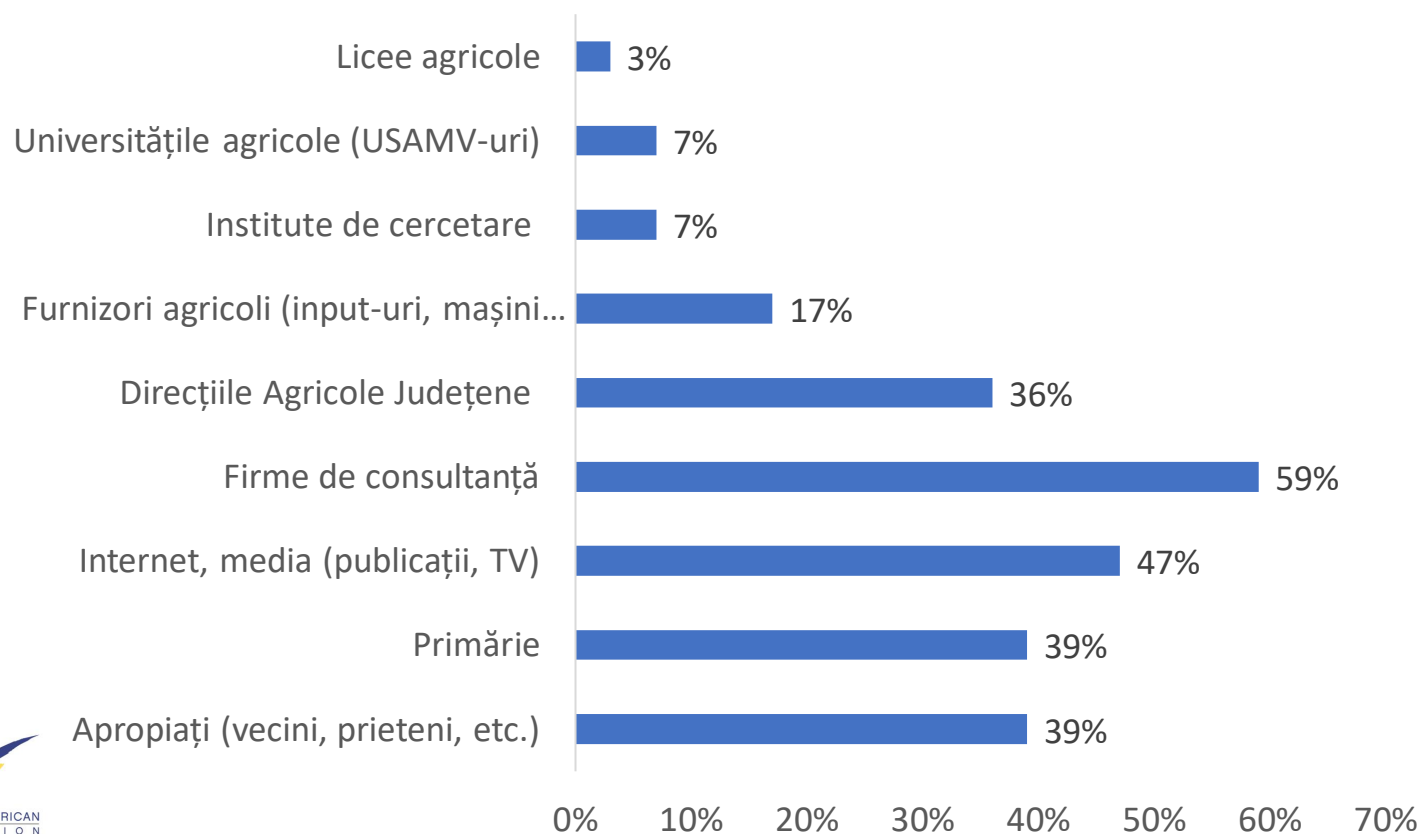
N=81, procente
Consultanța a fost obținută

Experiențe trecute legate de consultanță – când a fost obținută (I)

De unde ați obținut-o?

N=59, cei care au obținut serviciile de consultanță, procente

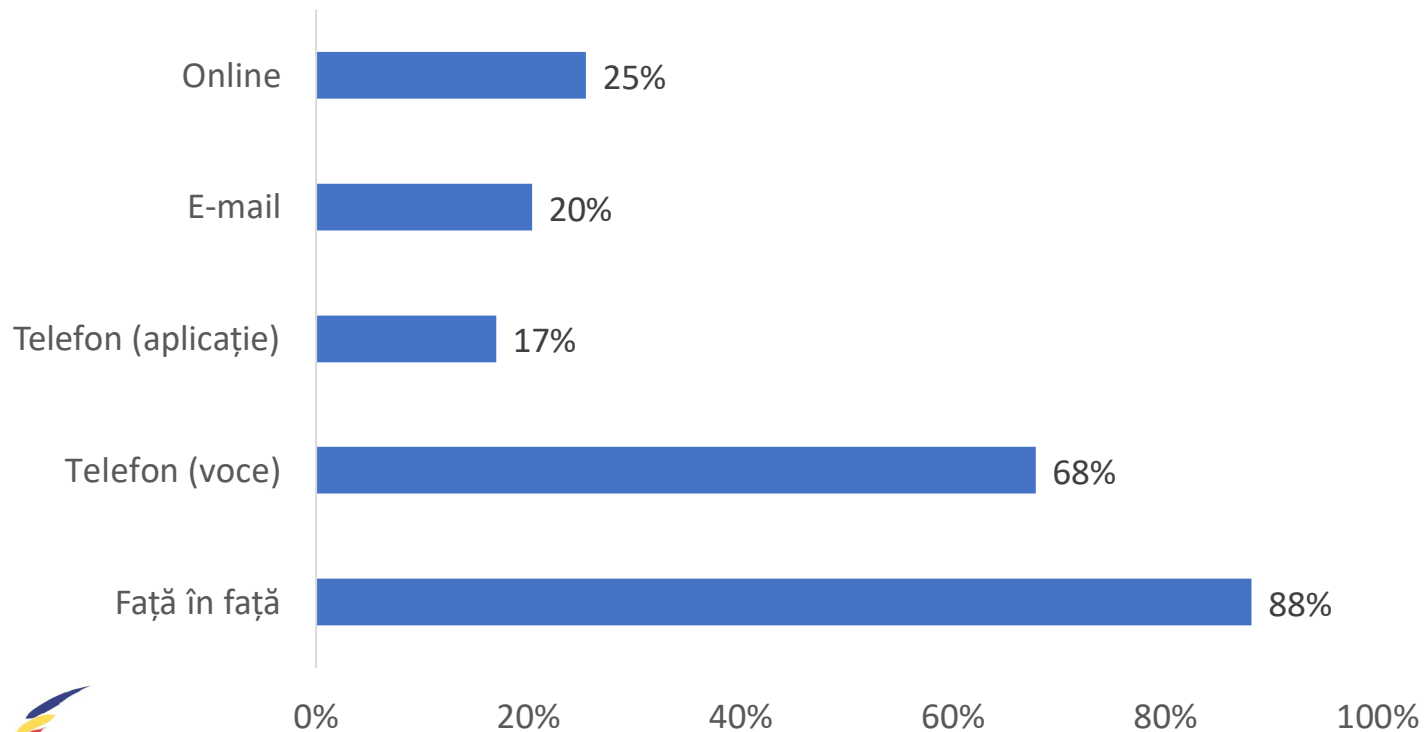
Mai mult de jumătate (59%) dintre cei care au apelat la servicii de consultanță au primit informații și expertiză de la firmele de consultanță și 36% de la direcțiile agricole județene.

Aproape jumătate dintre ei au declarat că și-au luat informațiile de pe internet și din mass-media, iar primăriile și apropiații sunt menționați în egală măsură. Foarte puțini (7%) spun că au folosit serviciile universităților sau ale institutelor de cercetare și doar 3% ale liceelor agricole.

Experiențe trecute legate de consultanță – când a fost obținută (II)

Cum v-au fost livrate acestea?

N=59, cei care au obținut serviciile de consultanță, procente

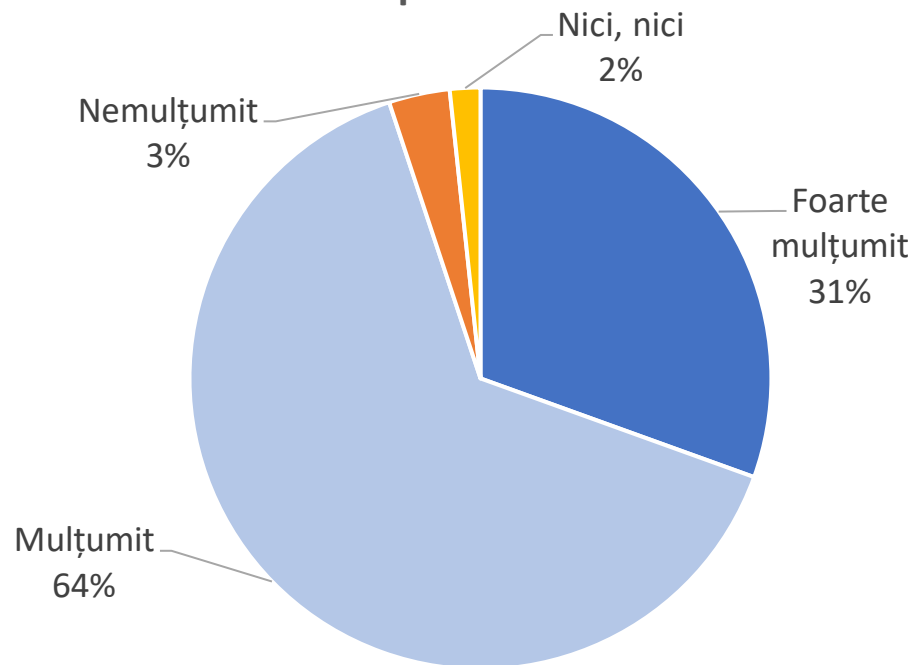

De cele mai multe ori, consultanța a fost oferită față în față - 88% din cazuri, dar două treimi au primit informații și prin telefon. Foarte puțini au preferat să primească serviciul prin e-mail sau altă formă online.

Experiențe trecute legate de consultanță – când a fost obținută (III)

Cât de mulțumit ați fost de aceste servicii?

N=59, cei care au obținut serviciile de consultanță, procente

Cei mai mulți dintre cei care au obținut consultanță au fost mulțumiți și foarte mulțumiți de informațiile primite – 95% dintre respondenți spun acest lucru.

Experiențe trecute legate de consultanță – când a fost obținută (IV)

Firmele de consultanță sunt accesate de fermieri mai ales pentru scriere de proiecte pe fonduri europene. Mulți dintre fermierii intervievați și prezenți în sesiunile de focus-grup au spus că cele mai mari probleme legate de consultanță sunt, pe de o parte, lipsa expertizei firmelor de consultanță de pe piață, iar pe de altă parte, lipsa de încredere în ele. O parte din fermierii care au accesat servicii de consultanță au spus că au fost purtați pe drumuri de la un birou la altul sau li se dădea în fiecare zi alte informații și asta a fost pierdere de timp pentru ei.

De asemenea, mulți fermieri spun că lipsește consultanța de specialitate în domeniul agricol, ei primind de multe ori informații prea generale, nespecializate, de la consultanții de pe piață. În afară de consultanța în accesarea fondurilor europene, piața este foarte fragmentată și nu este monitorizată în ceea ce privește calitatea serviciilor prestate.

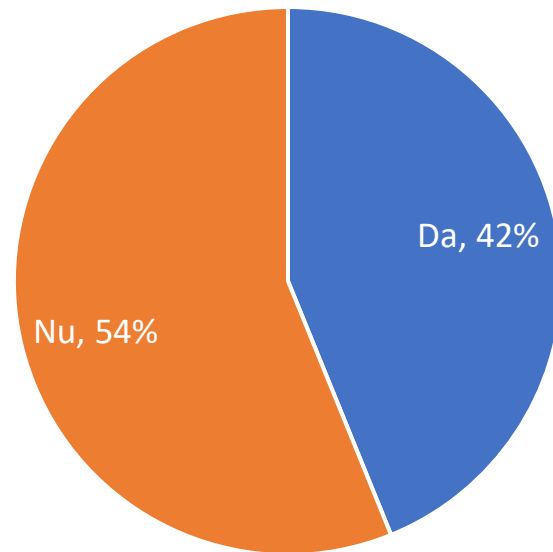
Citat relevant

„Nu mi-a plăcut că nu sunt proceduri standardizate și nu e o situație ideală în care să ai acces la toată cantitatea de informație de care ai nevoie. Mi-a plăcut că de multe ori ne ajutăm noi, fermierii, între noi și că de multe ori și la nivelul instituțiilor de specialitate găsești oameni dispuși să te ajute.” (fermier)

Experiențe trecute legate de consultanță – când a fost obținută (V)

Ați plătit pentru aceste servicii?

N=59, cei care au obținut serviciile de consultanță,
procente

Doar mai puțin de jumătate spun că au plătit pentru serviciile de consultanță.

Respondenții care nu au personalitate juridică spun în mai mare măsură că nu au plătit pentru serviciile de consultanță pe care le-au primit.

Experiențe trecute legate de consultanță – când nu a fost obținută (N=17 fermieri)

În ce domeniu?

Care a fost motivul pentru care nu ați reușit?

Cum ați rezolvat această situație?

Domeniul în care au avut nevoie de consultanță și nu au obținut-o	Număr menționări
tehnologie, legislație	1
participare la evenimente tematice	1
surse de finanțare	1
fonduri europene	9
management	2
marketing	2
tehnic (zootehnie, pomicultură, apicultură, agricultură)	5

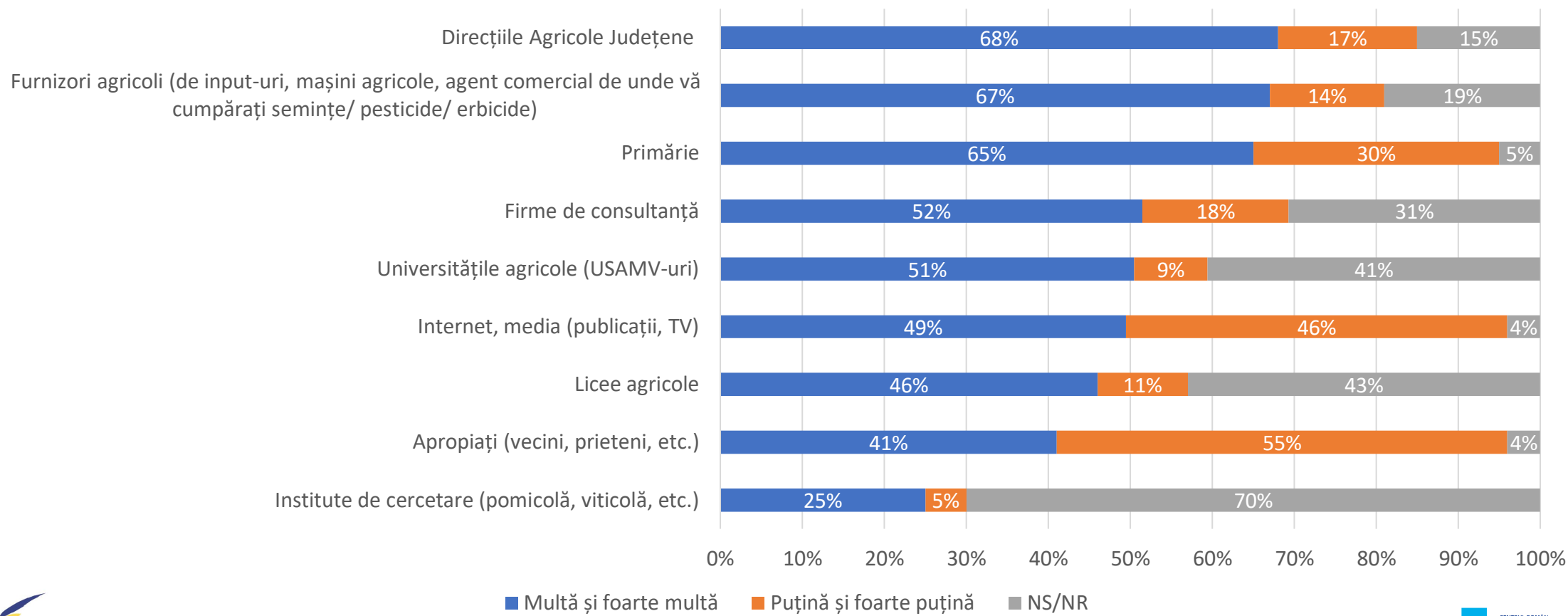
Au existat cazuri în care fermierii au avut nevoie de consultanță și au apelat la servicii de consultanță, dar aceasta nu a fost oferită.

Aceștia spun că au primit informații eronate sau nu au primit suficiente informații astfel încât să îi ajute în activitatea lor.

Cei mai mulți spun că nu au reușit să rezolve această situație și pur și simplu au renunțat. Unii dintre ei s-au documentat singuri.

Nivel de încredere în surse de consultanță (I)

Câtă încredere aveți în informațiile pe care le primiți de la:

Nivel de încredere în surse de consultanță (II)

- Direcțiile agricole județene se bucură de 68% încredere, iar furnizorii de inputuri au același nivel de încredere cu direcțiile agricole județene. Primăriile se bucură de aproximativ 65% încredere.
- Activitatea institutelor de cercetare, universităților și liceelor agricole este puțin cunoscută de către fermieri, aceștia neputând evalua nivelul de încredere – 70% dintre respondenți spun că nu pot răspunde dacă au sau nu încredere în institutele de cercetare, 43% în licee agricole și 41% în universități de profil.
- Jumătate dintre respondenți au încredere mare și foarte mare în internet și mass-media atunci când vine vorba de informare în domeniul agricol.

Firmele de inputuri

Mulți dintre fermierii intervievați în cercetarea calitativă s-au declarat îngrijorați de nivelul de încredere de care se bucură vânzătorii de inputuri. Ei admit că mulți dintre ei sunt bine pregătiți, dar nu au încredere în sfaturile subiective date agricultorilor. Mulți dintre ei consideră că vânzătorii de inputuri i-au educat pe agricultori să folosească prea multe substanțe, deși trendul general la nivel european este de a face agricultură cât mai puțin chimizată.

Citate relevante

„Cei mai mulți fermieri sunt educați de firmele de vânzare de inputuri. Oamenii de vânzări vor să vândă și stau pe teren. Iar acum fermierul așteaptă să fie căutat, chiar și când e vorba de consultanță.” (fermier)

„Pe partea de inputuri ne ajută furnizorul nostru de semințe și inputuri de mulți ani, în special pe vegetal. E și în interesul lui ca ce producem să fie ok.” (fermier)

„Sunt mulți privați care vor să își vândă marfa, fac activitatea doar pentru bani. Nu se mai tratează planta cum trebuie, ci o aglomerează.” (fermier)

„Vânzătorii de inputuri au oameni pregătiți, dar sunt în conflict de interese. Ei încearcă să fie corecți pentru că altfel nu mai vând.” (fermier)

„Piața consultanței a fost acaparată de marile firme de inputuri (...). Pentru că fermierii, în general, sunt extrem de dependenți de orice formă de inputuri, acceptă și li se pare că este la îndemână - gratuit și ușor, și atunci nu se duc către alte zone de consultanță.” (expert agricultură)

Educație și cercetare

De asemenea, mulți dintre fermieri au remarcat ruptura dintre agricultorii obișnuiți și institutele de cercetare, universitățile de specialitate și liceele agricole. Din pușinii care au avut experiență cu institutele de cercetare sau universități, au accesat acest serviciu având o relație personală/ cunoștință cu cineva din interiorul instituției respective. Fermierii spun că institutele de cercetare ar trebui să aibă buget de marketing, cataloage, etc. și să organizeze întâlniri așa cum o fac alte institute din vest, deoarece informațiile pe care le-ar putea furniza sunt foarte valoroase.

Citate relevante

„Nu am căutat nimic despre institutele de cercetare sau USAMV-uri, nu știu ce să zic. La autorități nu am apelat din simplul fapt că nu am încredere.” (fermier)

„Din păcate, constat că nu există protocoale sau colaborări mai strânse. Institutele nu își popularizează munca și astfel nu prea ajung la fermieri.” (reprezentant DAJ)

„Universitățile și institutele de cercetare sunt obiective în activitatea lor de cercetare în domeniul agriculturii, ele nefiind interesate să lanseze informații părtinitoare.” (fermier)

Directiile Agricole Județene

În privința direcțiilor agricole județene (DAJ), părerile fermierilor au fost împărțite. Mulți dintre ei au primit informații punctuale, dar nu de specialitate, ci doar pentru a îndeplini anumite cerințe obligatorii. O parte dintre ei au spus că angajații DAJ-urilor nu sunt foarte bine pregătiți și nu știu să răspundă nevoilor fermierilor.

Pe de altă parte, reprezentanții DAJ-urilor spun că au un deficit mare de personal și este foarte dificil pentru ei să ofere agricultorilor consultanța pe care și-o doresc.

Citate relevante

„Cred că cei care mai sunt la DAJ-uri nu sunt adevărați consultanți. Instituția nici nu e foarte prezentă pe piața de consultanță. Din partea fermierilor, în continuare se adresează instituțiilor statului doar din perspectiva ariei de control. Nu se mai duc la ele pentru că au impresia că ele doar controlează și verifică, nu fac și partea de consiliere. E păcatul acestor instituții, că sunt percepute ca niște „polițai”.” (fermier)

„Nu de fiecare dată sunt cei mai buni specialiști acolo. De multe ori lucrează persoane care nu au specializarea necesară pentru această activitate.” (fermier)

„Deplasări se fac mai puțin, dar lucrăm în parteneriat cu stațiuni de cercetare. Ne rezumăm mai mult pe lucrul la birou, fiind puțini la număr.” (reprezentant DAJ)

„La nivel de sprijin în tehnologie, avem specialiști în teren. Nu acoperă toate comunele, nici măcar strictul necesar.” (reprezentant DAJ)

„Instituțiile se plâng ca au mult de lucru – volum mare de muncă impus, birocrăție. Fermieri nu se duc la instituții, instituțiile nu au timp să se deplaseze pe teren – în felul acesta, cele două părți nu se intersectează.” (fermier)

Internet, social media

O Altă sursă de informare importantă pentru mulți fermieri o reprezintă internetul și social media. Există grupuri de whatsapp și Facebook, de unde agricultorii își extrag informații punctuale.

O Mică parte din fermieri participă și la evenimente sau simpozioane unde află informații de actualitate sau sunt înscriși în diverse cluburi, unde li se transmit periodic informații prin email sau newsletter-e.

O Parte din fermierii intervievați urmăresc pagini de Facebook care au informații punctuale despre agricultură.

Citate relevante

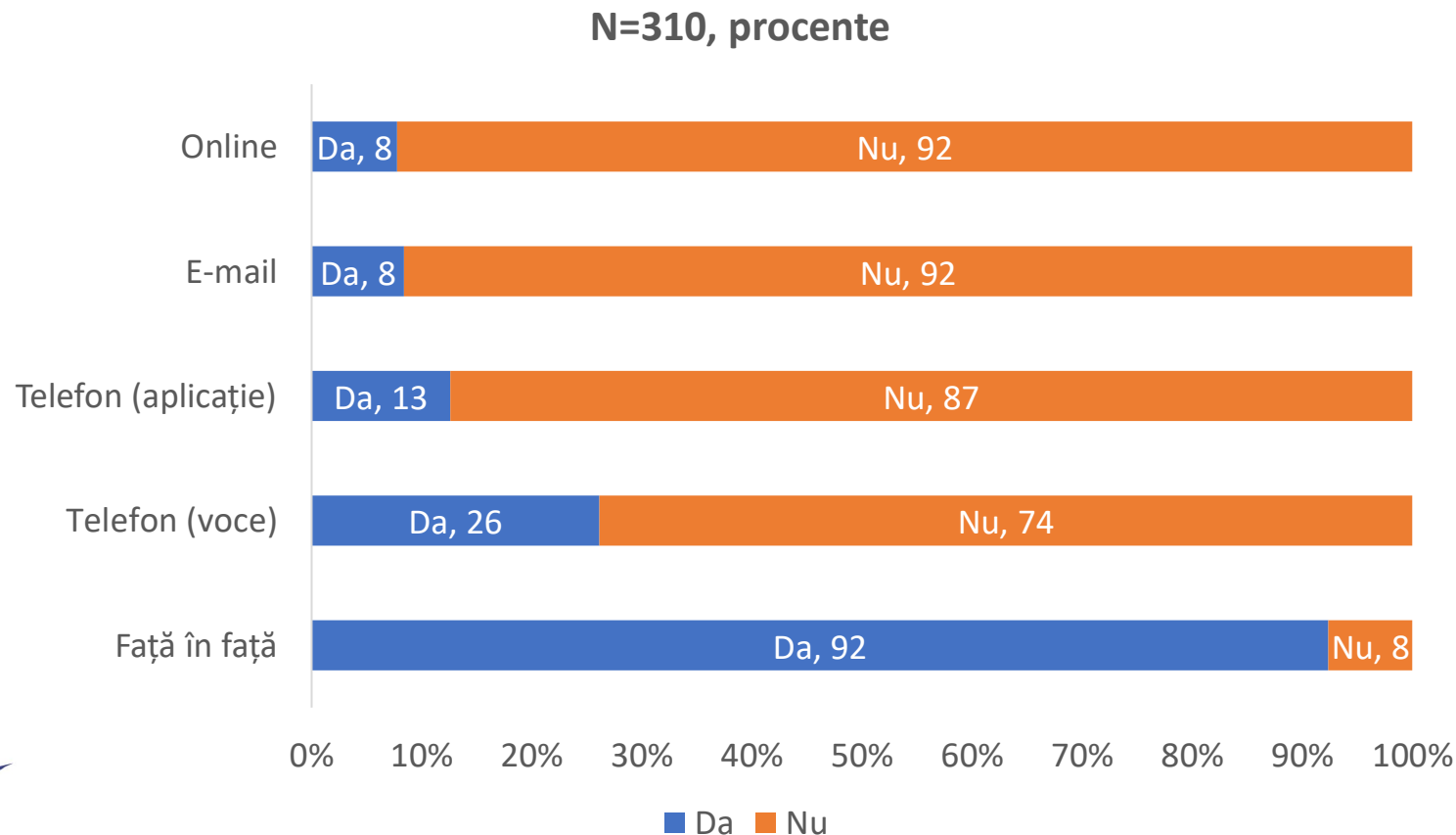
„Grupurile de Facebook rezolvă problemele scurte, simple ale fermierilor. Sunt niște rezervoare de cunoaștere ad-hoc.” (fermier)

„Nu știu unde să caute acea consultanță. Mai sunt grupuri informale pe Facebook și poate e mai simplu, dar sunt multe sfaturi nefondate.” (fermier)

„Pe zona mea, din media în principal (presa agricolă, newsletter, revista Ferma). Mai urmăresc site-ul Comisiei Europene. Mai particip la câteva evenimente de specialitate (RALF), dar mă mai interesez și de evenimentele internaționale. Pe medicină veterinară, fratele meu participă la simpozioane. De la autoritățile noastre, mai urmăresc portalul AFIR și APIA, dar și RNDR, care este foarte slab.” (fermier)

Accesarea serviciilor de consultanță (I)

Cum preferați să accesați serviciile de consultanță?

Aproape toți fermierii preferă ca serviciile de consultanță să se desfășoare față în față.

Accesarea serviciilor de consultanță (II)

Consultanța față în față

În privința accesului la serviciile de consultanță, mulți dintre fermieri cred că sfaturile trebuie să fie oferite față în față, dar că pot fi construite și baze de date video pe cât mai multe spețe necesare fermierilor. La fel, institutele de cercetare trebuie să fie co-interesate financiar pentru a fi proactive.

De asemenea, agricultorii consideră că și GAL-urile ar putea fi implicate în serviciile de consultanță, mai ales de informare tehnologică, dar și de atragere de fonduri.

Abonamente

O altă idee pe care au avut-o unii fermieri a fost ca aceștia să poată plăti un abonament lunar pentru consultanță punctuală atunci când este necesară, mai ales în perioadele de sezon.

Citate relevante:

„Întâlniri într-un anume format sau loc. Cât mai apropiate de fermă, preferabil în sat. Cele din oraș sunt bune pentru fermierii de canapea, de apartament.” (fermier)

„Consultanța trebuie să fie față în față, să vadă specialistul cum e pământul, să poată da sfaturile potrivite.” (fermier)

Accesarea serviciilor de consultanță (III)

Birou unic

O parte din fermierii intervievați au spus că este nevoie de o asociație de consultanți sau de un birou unic pe care agricultorii să îl acceseze. Pentru fermieri este foarte dificil să meargă de la o instituție la alta pentru a primi informații. De asemenea, s-a vehiculat ideea că pot fi transformate camerele agricole comune în birouri unice, dacă acestea ar avea angajați care să fie cu adevărat specialiști.

Citate relevante

„Nu știu cine și în ce formă îi pot ajuta. Se învârt în jurul cozii fără a ști de multe ori la cine să apeleze. Așa ajung să meargă pe tot felul de recomandări și nu de fiecare dată se rezolvă problema.” (fermier)

„Din cadrul MADR-ului, DAJ-ul este cea mai subfinanțată instituție ca dotări și personal. S-a tăiat mult din posturi și s-au spart mult atribuțiile. Acum există DSV, DSP, Fitosanitar, AFIR, APIA, DAJ. Toate sunt în agricultură. Fermierul trebuie să meargă la toate, în loc să fie o singură instituție care să comunice centralizat.” (reprezentant DAJ)

„Să fii fermier nu înseamnă neapărat să fii antreprenor. Trebuie să mai faci un pas, ca să înțelegi tot circuitul. Chiar dacă trebuie să plătești pentru anumite servicii, ele sunt investiții, nu cheltuieli. Din păcate, fermierii sunt concentrați strict pe subvenții, pe când acestea ar trebui să fie doar o completare a rezultatelor economice. Din partea cealaltă, pentru fermieri e foarte dificil cu această segregare a consultanței. Dacă ai probleme de contabilitate, trebuie să te duci într-o parte, ai probleme juridice trebuie să te duci în altă parte, etc.” (fermier)

Accesarea serviciilor de consultanță (IV)

Ferme demonstrative

Mulți fermieri au spus că este foarte mare nevoie de ferme demonstrative, așa cum sunt în Vest. O parte dintre ei se gândesc la ferme demonstrative ca la o viitoare oportunitate de afacere pentru fermele lor.

Citate relevante

„Pe lângă afacerea mea, îmi doresc să înființez și o fermă demonstrativă pentru agricultură regenerativă. Cred că este foarte mare nevoie de educație în privința acestui domeniu.” (fermier)

„Ar trebui să fie un hub de servicii la care fermierul să aibă acces. Pentru orice problemă, să fie un număr sau email unic și care să răspundă la orice problemă. Statul ar trebui să facă altceva, să își asume finanțarea unei părți de consultanță pe zona de agricultură. Dar ca să se ajungă la fermier, cred că depinde de categoria de vârstă. Dacă vorbim de cei tineri, în câteva minute printr-un tutorial de pe YouTube sau TikTok își fac un upgrade la ce făceau până în momentul de față. Dacă ne uităm la cei mai în vârstă, ei preferă face-to-face, sunt reticenți.” (expert)

Importanța asocierii în accesarea serviciilor de consultanță

Cooperativele agricole

Mulți dintre intervievați au spus că agricultorii trebuie să ia în calcul asocierea, chiar și dacă se gândesc să acceseze consultanță. Nu numai pentru că se vor împărți cheltuielile, dar și informațiile vor putea fi primite mult mai ușor.

Citate relevante

„Agricultorii trebuie să înțeleagă că e mai bine să se asocieze, să nu fie numai competitivi.” (reprezentant DAJ)

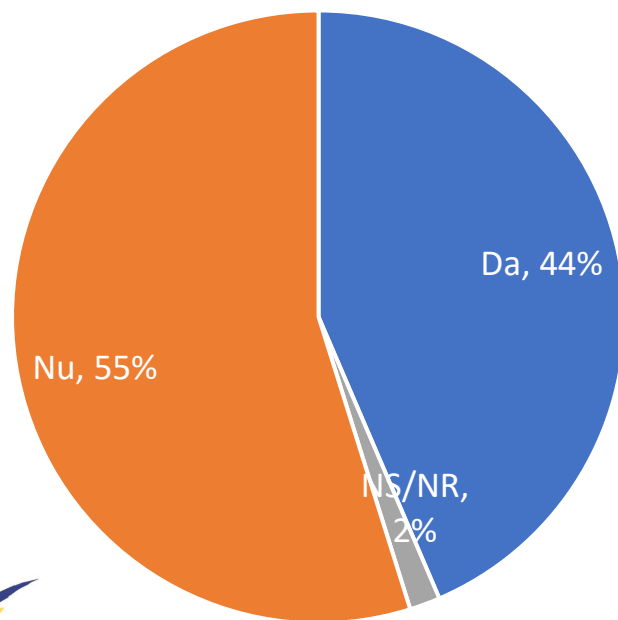
„Dacă ești într-o cooperativă agricolă, altfel ai acces la informații și consultanță. În plus, îți scad cheltuielile și împarți riscurile.” (fermier)

„Noi chiar încurajăm colaborările între cooperativele agricole și universități/ institute de cercetare, pentru că veridicitatea informațiilor este sigură. Au cercetat zile, luni, ani și au demonstrat în timp cele susținute.” (reprezentant cooperativă)

Intenția de a plăti servicii de consultanță în viitor (I)

Ați fi dispus să plătiți pentru servicii de consultanță în domeniul agribusiness?

N=310, procente

Doar mai puțin de jumătate dintre respondenți spun că ar fi dispuși să plătească servicii de consultanță în cazul în care au nevoie.

Cei care sunt dispuși să plătească sunt cei organizați ca personalitate juridică – fermele mari și mijlocii, care dispun de capital.

Da,
N=135

Interval	Număr respondenți	Procentaj
50-250 RON	34	25%
251-1000 RON	22	16%
peste 1000 RON	5	4%
NS/NR	74	55%

Intenția de a plăti servicii de consultanță în viitor (II)

- Doar mai puțin de jumătate dintre respondenți spun că ar fi dispuși să plătească servicii de consultanță în cazul în care au nevoie, pe de o parte pentru că simt că nu au nevoie de consultanță, pe de altă parte, nu sunt dispuși să plătească pentru un serviciu ale cărui efecte se văd în timp.
- Respondenții care au personalitate juridică sunt mult mai dispuși să plătească serviciile de consultanță decât cei care au o altă formă de organizare. La fel, și reprezentanții fermelor mari și medii, comparativ cu fermele de subzistență.

Citate relevante

„Dar de obicei, fermierii vor ca prin acțiunile pe care le faci să vadă un rezultat. Așa, dacă le prezinți doar niște servicii, nu prea sunt interesați și nici nu au timp să asculte.” (fermier)

„Cred că în general consultanța se va dezvolta pe măsură ce plaja celor care plătesc pentru consultanță se va lărgi.” (expert agricultură)

Perspectiva direcțiilor agricole județene

- Majoritatea reprezentanților DAJ-urilor intervievați acuză lipsa personalului și supraîncărcarea ca factori determinanți pentru performanțele scăzute în domeniul serviciilor de consultanță pentru fermieri.
- Paleta de servicii a DAJ-urilor include de facto cursuri de calificare în câteva specializări agricole generice, consultanță pentru obținerea de fonduri nerambursabile și de implementare proiecte, cursuri agromediu și agricultură ecologică, atestate produse tradiționale, monitorizare/inspecții tehnice.
- Majoritatea acestor servicii se oferă în birou și ideal față în față cu fermierul. Vizitele la exploatații se fac rar – doar în cazuri de secetă sau boli grave ale culturilor.
- Soluțiile identificate pentru îmbunătățirea accesului fermierilor mici și mijlocii la consultanță agricolă sunt: mărirea numărului de consultanți, realizarea unor centre zonale de consultanță, colaborarea mai strânsă și mai omogenă cu instituțiile de educație și cercetare. Doar două din 10 DAJ-uri menționează că au sau au avut proiecte cu USAMV-uri, licee agricole sau institute de cercetare.

Citate relevante

„Avem personal mult prea puțin. Sunt foarte multe treburi de făcut în cadrul direcțiilor agricole și se apelează și la personalul care este angajat pe serviciul de consultanță, rămânând timp foarte puțin pentru a răspunde nevoilor de consultanță.” (fost director DAJ)

„La nivel de sprijin în tehnologie, avem specialiști în teren. Nu acoperă toate comunele, nici măcar strictul necesar. Ei au 3-4 localități de fiecare.” (reprezentant DAJ)

„Inginerii din teren sunt destul de în vârstă, cel mai tânăr are peste 50 de ani. Nu cred că sunt la curent cu ultimele tehnologii de producție.” (reprezentant DAJ)

Perspectiva sectorului educațional – de cercetare: universități, licee și institute de cercetare agricolă (I)

- Percepția universităților este că există o anumită teamă a fermierilor de a merge spre universități și instituții publice și că preferă să meargă mai mult spre consultanța privată pentru că au mai multă încredere în ea.
- Reprezentanții institutelor de cercetare conștientizează nevoia unei verigi de legătură între instituțiile de educație/cercetare și fermieri, care să faciliteze relația între cele două părți. În acest sens, USAMV Cluj dezvoltă două centre de transfer tehnologic, care să deservească fermierii din regiune. USAMV Iași a dezvoltat, de asemenea, un centru de informare pentru experți și fermieri.

Citate relevante

„Micii fermieri nu au acces la informare și nu vor apela la universități, ci este nevoie ca universitățile să meargă către fermieri pentru a le spune că nu este greu să aibă acces la informații și cunoștințe.” (reprezentant USAMV)

„Este nevoie de un intermediar între cei care au finalizat studiile sau cei care nu au deloc studii, astfel încât să nu mai existe teama aceasta.” (reprezentant USAMV)

„Trebuie să promovăm prin programe și politici proiecte punctuale care creează pe de o parte transfer de cunoștințe către micul fermier, dar în același timp îl și învață drumul către un laborator și înapoi. Dacă avem drumul, avem metoda, vom fi performanți. Să găsim soluții de a finanța platforme virtuale în care fermierii mici să vină spre o piață, o tehnologie, un produs.” (reprezentant USAMV)

Perspectiva sectorului educațional – de cercetare: universități, licee și institute de cercetare agricolă (II)

- Institutele de cercetare și universitățile agricole conștientizează nevoia de a investi mai mult în comunicarea cu fermierii (bidirecțională), pe platforme accesibile, de a prezenta rezultatele proiectelor, de a realiza parteneriate cu alți actori din sistem și de a înțelege mai bine nevoile fermierilor.
- Nevoia de finanțare din partea statului se resimte cel mai tare la nivelul institutelor de cercetare, care pierd competiția pentru resursa umană specializată cu marile firme din agribusiness.
- Există exemple de bună practică (ex. institutul din Lovrin), care trebuie multiplicat.

Citate relevante

„Cercetătorii sunt într-adevăr timorați în mare parte și au trac de a vorbi în public, de a-și expune cercetările. Noi ne-am învățat să ne expunem cercetările doar la simpozioane și acolo suntem doar noi, nu invităm fermierii. Lucrările se publică în limba engleză și nu toți cunosc limba engleză, nu toți știu să caute o lucrare științifică și atunci cer ca noi să ieșim la rampă.” (reprezentant institut de cercetare-dezvoltare agricolă)

„În interacțiunea cu fermierii trebuie să fii vizibil, să ai cunoștințe și să vrei să le împarți cu ceilalți.” (reprezentant institut de cercetare-dezvoltare agricolă)

„Scopul cercetării ar fi de a da mai departe informațiile către fermieri și de a obține feedback de la aceștia pentru că, dacă doar crezi fără să ai un feedback, nu îți dai seama ce dorește piața.” (reprezentant institut de cercetare-dezvoltare agricolă)

Perspectiva experților (I)

- Domeniile în care experții consideră că fermierii ar avea nevoie cel mai mult de consultanță sunt: 1. managementul fermei – în special financiar, 2. tehnici moderne de producție, 3. vânzări și marketing, 4. asocierea cu scop economic și 5. reglementări și finanțări europene.
- De asemenea, din interviuri a reieșit că un domeniu în care fermierii mici și mijlocii mai ales au nevoie stringentă de sprijin informațional este cel al protecției plantelor. Efectele schimbărilor climatice se resimt din plin, există patogeni emergenți pe care fermierii, chiar și cei cu experiență, nu știu să-i gestioneze.
- Experții trag un semnal de alarmă cu privire la calitatea informației tehnice pe care fermierii o accesează pe internet sau grupuri de social media în care nu există, de multe ori, o moderare științifică.

Citate relevante

„Infrastructura instituțională în domeniul fitosanitar agricol s-a redus semnificativ în ultimii ani – s-au desființat centrele de protecția plantelor, iar fermierii fac în mod haotic tratamentele.” (consultant protecția plantelor)

„Fermierii sunt cei care suferă și uneori pierd culturi. De exemplu, nu au consultanță pe erbicide și acolo se fac stropirile după ureche. Primăvara avem probleme cu fitotoxicitatea cauzată de erbicide, tot mai frecvent în ultimul timp.” (consultant protecția plantelor)

Perspectiva experților (II)

- De asemenea, aceștia estimează că piața de consultanță pentru fermierii mici și mijlocii este acaparată în proporție de 75% de firmele vânzătoare de inputuri.
- Majoritatea experților consideră ca fermierii au nevoie de sesiuni de informare și formare desfășurate fizic, cât de aproape de comunitatea lor, dar că acestea trebuie completate prin experiența practică în ferme demonstrative și prin consultanță individualizată.
- Opinia experților este că serviciul de consultanță trebuie întâi validat de către fermier, care trebuie să testeze că informația furnizată este corectă și utilă și n-ar fi ajuns la rezultatul pozitiv altfel. Abia apoi îl va accesa în mod frecvent și eventual ar fi dispus să plătească pentru acesta.

Citate relevante

„Cursurile sunt importante atâta timp cât pot îmbina teoria cu practica și le poate aduce fermierilor un beneficiu imediat.” (expert dezvoltare rurală)

„Fermierii nu stau să citească material online. Online/ social media trebuie să fie pasul către captat interesul, informări despre întâlniri fizice, informații punctuale. Apoi fermierul trebuie să știe <<eu cu cine vorbesc>>.” (expert dezvoltare rurală)

Concluzii (I)

- Fermele comerciale, cu personalitate juridică, conștientizează în mai mare măsură nevoia de servicii de consultanță decât cele de (semi)subzistență (PFA, Asociații familiale, etc). Un posibil motiv ar putea fi apetența crescută pentru dezvoltare a acestora.
- Mulți fermieri nu sunt pregătiți să îndeplinească viitoarele norme europene și estimează că trecerea la noi proceduri va avea un impact negativ asupra muncii lor pentru că sunt nepregătiți. Fermierii intervievați afirmă că nevoia de consultanță în acest domeniu este foarte mare, iar cei care nu înțeleg încă această nevoie de fapt nu sunt suficient de informați despre viitoarele schimbări.
- Peisajul surselor de consultanță accesate cel mai des este eterogen: primează rețelele personale ale fermierului, media, consultanții privați și furnizorii de input-uri.
- Sistemul de consultanță de stat (subdimensionat) este accesat în special în domeniul accesării subvențiilor și al fondurilor europene, mai puțin pe zona tehnică, inovații, acces la piață și marketing, managementul fermei și modele de business, asociere. Atât fermierii, cât și experții menționează aceste domenii ca fiind sub-adresate de către sistemul de consultanță actual.

Concluzii (II)

- De asemenea, fermierii se plâng că primesc de multe ori informații prea generale și nespecializate pe o piață a consultanței foarte fragmentată și nemonitorizată în ceea ce privește calitatea serviciilor prestate.
- Din perspectiva tipologiei de servicii de consultanță, pe primul loc în topul nevoilor fermierilor se află consilierea punctuală pe o problemă dată. Doar puțin mai mult de un sfert spun că ar avea nevoie de servicii de formare profesională – cursuri de scurtă sau lungă durată.
- Universitățile, institutele de cercetare și liceele agricole nu sunt recunoscute de către marea masă a fermierilor mici și mijlocii ca surse de informare accesibile, cu servicii configurate pe nevoile lor. Activitatea acestor actori este puțin cunoscută de către fermieri, iar din puținii care au apelat la ele, majoritatea au făcut-o prin intermediul unei cunoștințe/relații personale cu cineva din interiorul instituției respective și nu printr-o procedură transparentă, instituționalizată. Atât fermierii, cât și reprezentanții USAMV, ai liceelor și ai institutelor de cercetare consideră că ar trebui investit în comunicarea bidirecțională între cele două părți, în "traducerea" rezultatelor cercetării în limbaj și formate accesibile și în integrarea feedback-ului fermierilor în acest proces. Există, în acest moment, exemple de bună practică care ar trebui scalate și replicate la nivel național.

Concluzii (III)

- Jumătate dintre respondenți au încredere mare și foarte mare în internet și mass-media atunci când vine vorba de informare în domeniul agricol. Însă fermierii recunosc că informația tehnică pe grupurile informale de pe social media poate fi de o calitate îndoielnică, întrucât nu este validată de către specialiști. În același timp, fermierii consideră că o bază de date video, cu filmulețe care să prezinte rezolvarea practică a unor situații în fermă, ar fi foarte utilă.
- Fermierii consideră că mulți furnizori de input-uri sunt bine pregătiți, iar faptul că se deplasează la fermă și vin în teren este foarte convenabil pentru ei. Cu toate acestea, mulți dintre fermierii intervievați nu au încredere în sfaturile acestora, considerând că nu sunt obiective și că determină fermierii să folosească prea multe substanțe chimice în producție. Această perspectivă este validată și de către cercetători și experți, care trag un semnal de alarmă cu privire la modul haotic în care fermierii folosesc anumite input-uri, ca urmare a interacțiunii cu distribuitorii acestora.
- O covârșitoare majoritate a fermierilor (92%) preferă să acceseze serviciile de consultanță, în persoană, dat fiind că spețele tehnice necesită prezența fizică a specialistului în fermă. Atât fermierii, cât și experții, consideră necesară consolidarea unei rețele regionale de birouri fizice, în care fermierii să poată accesa, pe model "one-stop shop", o gamă cât mai largă de informații, consultanță și servicii. Mai mult, atât DAJ-urile, cât și fermierii și experții intervievați menționează nevoia realizării unei rețele de loturi/ ferme demonstrative, în care fermierii pot testa practic diverse semințe, metode, inovații, etc.

Concluzii (IV)

- Din perspectiva acoperirii teritoriului, fermierii, dar și reprezentanți ai mediului academic consideră că atât GAL-urile, cât și cooperativele agricole ar putea reprezenta furnizori de consultanță agricolă, în contextul în care și-ar dezvolta astfel de compartimente distincte, cu oameni pregătiți și resurse adecvate.
- Astfel, toate categoriile de actori intervievați în cadrul proiectului exprimă nevoia unei colaborări mai strânse între furnizorii de consultanță publică, cei privați, sfera educațională și de cercetare, cu rezultate concrete și palpabile: o rețea fizică mai răspândită teritorial de birouri de consultanță și ferme demonstrative, specialiști care să se deplaseze în fermă, platforme online ușor de accesat și cu informație practică validată științific și transmisă într-un mod accesibil pentru fermieri.
- Doar mai puțin de jumătate spun că au plătit pentru serviciile de consultanță și tot mai puțin de jumătate dintre respondenți spun că ar fi dispuși să plătească servicii de consultanță în cazul în care au nevoie, existând o corelație între mărimea fermei, măsura în care aceasta generează deja venituri și are perspective de dezvoltare cu deschiderea fermierilor de a accesa servicii de consultanță contra cost. Opinia experților este că fermierul este dispus să plătească doar după ce capătă încredere că serviciul de consultanță este unul de calitate, că informația furnizată este corectă și utilă și n-ar fi ajuns la un rezultat pozitiv fără aceasta.

CRPE România

Strada Știrbei Vodă, nr. 29,

Cod Poștal: 010101

București

Telefon: +4 0371.083.577

Fax: +4 0372.875.089

e-mail:

office@crpe.ro

Acest studiu a fost realizat cu sprijinul financiar al Romanian-American Foundation. Informațiile cuprinse în această publicație nu reflectă poziția oficială a Romanian-American Foundation.